

УДК [342.951:351.74](477)

К. О. КАПУСТІНА,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ІНСПЕКЦІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Визначено місце та призначення кримінально-виконавчої інспекції в системі органів Державної кримінально-виконавчої служби України. З'ясовано структуру Департаменту кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими; розкрито повноваження його підрозділів. Доведено, що важливого значення набуває створення правових, організаційних та матеріально-технічних умов для реформування кримінально-виконавчої інспекції у службу пробації, вироблення ефективної системи підготовки персоналу для служби пробації.

Ключові слова: Державна кримінально-виконавча служба України, кримінально-виконавча інспекція, призначення, структура, повноваження, реформування, пробація, персонал.

Основним призначенням системи виконання покарань в Україні є створення належних умов для реалізації принципів законності, гуманізму і поваги до прав і свобод людини у процесі виконання покарань, приведення їх у відповідність до сучасного рівня соціально-економічного розвитку суспільства, міжнародних стандартів поведінки із засудженими та взятими під варту. Успішна реалізація зазначених принципів вимагає формування державної політики, орієнтованої на забезпечення безпеки суспільства шляхом ресоціалізації осіб, які відбувають або відбули кримінальні покарання. Це дозволить оптимізувати систему органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, покращити результати їх роботи, поліпшити умови тримання засуджених та осіб, узятих під варту, підвищити рівень організації соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими, модернізувати підприємства установ виконання покарань, а також удосконалити систему професійної підготовки засуджених.

Відповідно до національного законодавства обов'язок щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань шляхом реалізації правоохоронних та правозастосовних функцій покладено на Державну кримінально-виконавчу службу України [1]. Окремі аспекти реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, у тому числі діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, були об'єктом наукових пошуків Є. Ю. Бараша, І. Г. Богатирьова, О. Г. Боднарчука, О. М. Неживець,

О. Б. Пташинського, Г. О. Радова, О. В. Романенка, В. М. Синьова, А. Х. Степанюка, А. І. Фролова, Ю. В. Чакубаша та інших вчених. Але хотілося б виділити, що такі дослідження носять фрагментарний характер та здійснювалися переважно в рамках наук кримінального права та криминології, тобто поза рамками науки адміністративного права. Зокрема, практично відсутні наукові дослідження, присвячені з'ясуванню адміністративно-правових засад функціонування органів, що входять до складу Державної кримінально-виконавчої служби України. Одним із таких органів є кримінально-виконавча інспекція, на яку покладено обов'язок щодо виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. Окремим проблемам діяльності кримінально-виконавчої інспекції та виробленню шляхів щодо їх усунення присвячені праці Р. В. Алієва, О. І. Богатирьової, М. Я. Гуцуляка, Г. В. Джагупова, О. М. Джужі, І. М. Микитася, М. О. Селезньова тощо. Незважаючи на це, слід звернути увагу, що існує значна кількість теоретичних та практичних питань, що стосуються діяльності кримінально-виконавчої інспекції, вирішення яких потребує проведення фундаментального наукового дослідження з урахуванням системного підходу. Доцільність проведення ґрунтовного дослідження ролі та місця кримінально-виконавчої інспекції в системі органів Державної кримінально-виконавчої служби України зумовлена, зокрема, необхідністю зростання ролі покарань, альтернативних позбавленню волі, оновлення існуючого на сьогодні механізму організації роботи щодо ресоціалізації та перевиховання

злочинця з точки зору профілактики злочинності та зменшення рівня рецидивної злочинності. Власне це і визначає актуальність цієї статті.

Метою статті є визначення місця та призначення кримінально-виконавчої інспекції в системі органів Державної кримінально-виконавчої служби України, з'ясування кола завдань, функцій та компетенції кримінально-виконавчої інспекції України.

Відповідно до законодавства основним завданням Державної кримінально-виконавчої служби України є здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань (ст. 1 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» [1]. Враховуючи пріоритетність діяльності будь-якого органу державної влади щодо дотримання прав і свобод людини та громадянина, це завдання має здійснюватися виключно в рамках поваги до гідності людини, виявлення до неї гуманного ставлення, недопущення обмежень прав і свобод людини та громадянина.

Для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України створено систему органів, до числа яких відносяться такі: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань (Державна пенітенціарна служба України), його територіальні органи управління, кримінально-виконавча інспекція (697 підрозділів), установи виконання покарань (149), слідчі ізолятори (33), воєнізовані формування (7), навчальні заклади (5), заклади охорони здоров'я (22), підприємства установ виконання покарань (127), інші підприємства, установи і організації [2, с. 16]. Станом на липень 2013 року загальна чисельність засуджених та ув'язнених складає більше 279,9 тисяч осіб, з яких: 138,1 тис. утримується в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, 141,8 тис. перебуває на обліку кримінально-виконавчої інспекції. Діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України забезпечують 48,3 тис. працівників за штатної чисельності 53,9 тис. посад [3].

Створення Державної пенітенціарної служби України шляхом реорганізації Державного департаменту України з питань виконання покарань здійснено відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09.12.2010 № 1085/2010 [4]. Утворення Державної пенітенціарної служби України є відображенням стратегічного курсу державної

політики у напрямку соціальної переорієнтації процесу виконання кримінальних покарань з урахуванням міжнародних стандартів, законності, гуманізму, демократизму та справедливості, а також сучасної світової пенітенціарної доктрини [5].

Але, незважаючи на прагнення України запровадити якісно нові засади виконання кримінальних покарань, все ж таки залишилися певні перешкоди на шляху до якісного виконання завдань, покладених на Державну кримінально-виконавчу службу України. Сьогодні необхідність підвищення ефективності існуючої системи виконання кримінальних покарань обумовлена низкою чинників, серед яких основними є: нерозвиненість механізму застосування системи запобіжних заходів, альтернативних триманню під вартою, низький рівень роботи кримінально-виконавчої інспекції, а отже, неефективність покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, і, як наслідок, поширеність практики надання судами переваги покаранням у виді позбавлення волі [6]. Також ускладнює виконання усього обсягу покладених на підрозділи кримінально-виконавчої інспекції завдань і функцій невідповідність матеріально-технічної бази та чисельності персоналу. Процес виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, не забезпечує соціально-виховного впливу на засуджених і переважно зводиться до формального контролю за виконанням засудженими обов'язків, покладених на них судом [6].

Таким чином, одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України визначено підвищення ефективності виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. У зв'язку з цим важливе місце в системі Державної пенітенціарної служби України відводиться Департаменту кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими.

Департамент кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими здійснює керівництво підрозділами кримінально-виконавчої інспекції на території України. Основні напрями діяльності кримінально-виконавчої інспекції визначаються Міністром юстиції України внаслідок вивчення відповідних пропозицій, отриманих від Державної пенітенціарної служби України.

Відповідно до ч. 1 ст. 13 Кримінально-виконавчого кодексу України та ст. 10 Закону України «Про Державну кримінально-

виконавчу службу України» кримінально-виконавча інспекція виконує покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт [7; 1]. Також на кримінально-виконавчу інспекцію покладається обов'язок щодо здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, а також звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

З метою всебічного забезпечення діяльності Департаменту кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими у його складі створено та функціонують відповідні відділи. До складу Департаменту входять:

- відділ організаційно-методичного забезпечення кримінально-виконавчої інспекції;
- відділ моніторингу діяльності кримінально-виконавчої інспекції;
- відділ соціально-виховної та психологічної роботи з засудженими;
- відділ діяльності виховних колоній, загальноосвітнього та професійно-технічного навчання засуджених [8].

Відділ організаційно-методичного забезпечення з метою забезпечення діяльності кримінально-виконавчої інспекції надає роз'яснення щодо специфіки виконання покарань, вживає заходів щодо організації контролю за виконанням покарань, інформує про заходи, що проводилися підрозділами кримінально-виконавчої інспекції з метою підвищення ефективності їх діяльності. З метою приведення діяльності кримінально-виконавчої інспекції у відповідність до міжнародних стандартів забезпечення прав людини відділ організаційно-методичного забезпечення уповноважений вивчати закордонний досвід у сфері виконання покарань (його історію, розвиток та позитивні здобутки, які варто впровадити в Україні), проведення індивідуально-виховної та корекційної роботи, реалізації програм реабілітації засуджених. Першочерговим завданням у цьому напрямі є вивчення закордонного досвіду пробації, поширення знань про Європейську концепцію пробації. Штат відділу організаційно-методичного забезпечення складає 5 осіб.

На відділ моніторингу діяльності кримінально-виконавчої інспекції покладається обов'язок щодо надання інформації про результати діяльності кримінально-виконавчої інспекції, кількості осіб, що перебували на обліку в інспекції протягом певного періоду часу,

надання даних щодо кількості осіб, засуджених до кримінальних покарань, притягнутих до кримінальної відповідальності, надання інформації про стан виконання судових рішень тощо. Важливими напрямками діяльності цього відділу також є вивчення питання про стан повторної злочинності серед підоблікових, особливості організації взаємодії органів і установ виконання покарань із територіальними органами внутрішніх справ щодо здійснення профілактичної роботи з особами, засудженими до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. На рівні Департаменту відділ моніторингу діяльності кримінально-виконавчої інспекції функціонує у складі 5 осіб.

До основних напрямів роботи відділу соціально-виховної та психологічної роботи з засудженими належать такі: проведення бесід виховного характеру; залучення до виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, громадських та релігійних організацій окремих регіонів, які допомагають у процесі виправлення та ресоціалізації засуджених; проведення індивідуально-профілактичних заходів, направлених на зменшення рецидивної злочинності серед підобліковців, які проводяться підрозділами кримінально-виконавчої інспекції спільно з органами внутрішніх справ; підготовка до соціального супроводу осіб, звільнених із місць позбавлення волі та засуджених до альтернативних видів покарань; відпрацювання та удосконалення системи надання профілактичних послуг підрозділами кримінально-виконавчої інспекції, здійснення профілактичної діяльності з неповнолітніми, які знаходяться на обліку в підрозділах кримінально-виконавчої інспекції, зокрема в частині надання профілактичних послуг підліткам груп ризику та підліткам, уразливим щодо інфікування ВІЛ; розробка і впровадження ув практичну діяльність підрозділів кримінально-виконавчої інспекції сучасної моделі соціально-виховної роботи. Відповідно до ч. 2 ст. 124 Кримінально-виконавчого кодексу України соціально-виховна робота із засудженими організовується в індивідуальних, групових і масових формах на основі психолого-педагогічних принципів і методів [7].

Як зазначають Г. С. Семаков та А. П. Гель, значення загальноосвітнього та професійно-технічного навчання полягає також у тому, що, надаючи можливість засудженим безкоштовно навчатися за рахунок держави та набувати певних професій, заохочуючи при цьому їх бажання до навчання, держава тим самим

виявляє турботу про майбутнє засуджених, що свідчить, у свою чергу, про гуманізм кримінально-виконавчої політики нашої держави [9, с. 99]. Зважаючи на це, на відділ діяльності виховних колоній, загальноосвітнього та професійно-технічного навчання засуджених покладено обов'язок щодо сприяння розвитку особи, її виправлення та перевиховання, залучення до новітніх досягнень науки та техніки, створення необхідних умов для інтелектуального розвитку засуджених. Це можливо досягти у разі забезпечення засудженим можливості здобуття повної загальної середньої освіти у загальноосвітніх навчальних закладах виправних та виховних колоній, сприяння у здобутті ними вищої освіти. З метою найбільш ефективної реалізації цього обов'язку відділ уповноважений спрямовувати свою діяльність на забезпечення права неповнолітніх на навчання, створення необхідних умов для їх участі у зовнішньому незалежному оцінюванню якості освіти, надання правової освіти неповнолітнім, що перебувають на обліку, організації корисного дозвілля неповнолітніх засуджених, забезпечення функціонування виробничих майстерень, підвищення якості професійно-технічної освіти тощо. Важлива увага також приділяється наданню консультацій у питаннях працевлаштування, отримання медичної, юридичної та правозахисної допомоги, проведенню тестувань із метою сприяння засудженим особам у виборі професії.

Слід зазначити, що працівники підрозділів кримінально-виконавчої інспекції спільно з працівниками органів внутрішніх справ здійснюють профілактичну роботу не лише з особами, які знаходяться на обліку, а й з іншими категоріями громадян, зокрема з учнями навчальних закладів. Однією з основних форм такої роботи є проведення занять-тренінгів, спрямованих на профілактику агресивної та жорстокої поведінки серед підлітків. Це надає можливість на ранньому етапі виявляти асоціальну поведінку неповнолітніх, вдосконалювати систему роботи з попередження девіантності, проводити спільну роботу з усіма компетентними службами з профілактики правопорушень і злочинів серед підлітків та засуджених до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. На нашу думку, проведення таких занять-тренінгів дозволить своєчасно сформувати у підлітків позитивну модель поведінки та зорієнтувати на отримання позитивної установки до загальноприйнятих норм поведінки.

З метою надання комплексної професійної допомоги і супроводу дітей, які знаходяться у конфлікті з законом, або опинилися у складних життєвих обставинах, Державною пенітенціарною службою України спільно з Всеукраїнською фундацією «Захист Прав Дітей» започатковано проект Європейського Союзу «Створення регіональних центрів підтримки дітей в Україні». Від Державної пенітенціарної служби України активну участь у реалізації цього проекту бере участь особовий склад підрозділів кримінально-виконавчої інспекції.

Практична діяльність центрів підтримки дітей передбачає надання таких послуг: профілактика правопорушень; послуги з медіації (програми примирення); послуги пробації; юридична допомога; психологічна допомога (групова та індивідуальна); допомога у режимі «єдиного вікна»; долучення додаткових фахівців; направлення до реабілітаційних або медичних центрів тощо [10]. Ефективна реалізація цього проекту, орієнтована на довгострокову перспективу, сприятиме профілактиці дитячої бездоглядності, насильства і злочинності. Об'єднані зусилля місцевих органів влади, державних служб та громадських організацій стануть потужним механізмом забезпечення потреб і найкращих інтересів дитини [10].

Ефективність реформування Державної кримінально-виконавчої служби України напряму залежить від якості її кадрового складу [3]. Відповідно до Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, схваленої указом Президента України від 08.11.2012 № 631/2012, важливу роль у здійсненні виправного впливу на засуджених повинен відігравати персонал [11]. У зв'язку з цим особлива увага має приділятися професіоналізму працівників пенітенціарних установ, рівень якого суттєво впливає на ефективність виконання завдань, покладених на Державну кримінально-виконавчу службу України. Підвищення рівня професіоналізму працівників підрозділів кримінально-виконавчої інспекції можливо досягти шляхом забезпечення належного рівня наукового супроводження діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, проведення, у разі потреби підвищення кваліфікації персоналу, спрямованої, у першу чергу, на задоволення нагальних потреб, що стоять перед системною виконання кримінальних покарань, тощо.

Таким чином, запровадження сучасної моделі управління у сфері виконання кримінальних

покарань вимагає вироблення низки організаційних, методичних, інформаційних та просвітницьких заходів, спрямованих на оптимізацію діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України та її окремих підрозділів, у тому числі і кримінально-виконавчої інспекції. Пріоритетним завданням у цьому напрямі має стати створення правових та матеріально-технічних умов для

реформування кримінально-виконавчої інспекції у службу пробації, вироблення ефективної системи підготовки персоналу служби пробації. У підсумку це має привести до удосконалення практики виконання кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, та підвищити ефективність управління у сфері виконання кримінальних покарань.

Список використаних джерел

1. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : закон України від 23.06.2005 № 2713-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>.
2. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України (станом на 1 жовтня 2013 року). – К., 2013. – 149 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kvs.gov.ua/Buklet>.
3. Шляхи реалізації Стратегії державної кадрової політики на 2012–2020 роки в Державній пенітенціарній службі України : роз'яснення М-ва юстиції України від 24.07.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0016323-13>.
4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 94. – Ст. 3334.
5. Оксфордська історія в'язниць: практика покарання в західному суспільстві / за ред. Норвала Морріса та Девіда Дж. Ротмена ; [пер. з англ. І. Яндола, В. Носенко, К. Кузьменко]. – Київ : Всесвіт, 2009. – 560 с.
6. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : указ Президента України від 08.11.2012 № 631 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 87. – Ст. 3531.
7. Кримінально-виконавчий кодекс України: закон України від 17.07.2003 № 1129-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3–4. – Ст. 21.
8. [Департамент кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи з засудженими] / Державна пенітенціарна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kvs.gov.ua/struktura/DKVI.html>. – Назва з верху екрана.
9. Семаков Г. С. Кримінально-виконавче право України : курс лекцій / Г. С. Семаков, А. П. Гель. – Київ : МАУП, 2000. – 196 с.
10. Започатковано співпрацю ДПтС України із Всеукраїнською фундацією «Захист Прав Дітей» у рамках проекту Європейського Союзу «Створення регіональних центрів підтримки дітей в Україні» / Державна пенітенціарна служба України, Департамент КВІ та СПРз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/718258>. – 16.04.2014.
11. Концепція державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : схвал. указом Президента України від 08.11.2012 № 631/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631/2012>.

Надійшла до редколегії 22.04.2014

КАПУСТИНА К. О. МЕСТО УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ИНСПЕКЦИИ В СИСТЕМЕ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ

Определено место и значение уголовно-исполнительной инспекции в системе органов Государственной уголовно-исполнительной службы Украины. Выяснена структура Департамента уголовно-исполнительной инспекции и социально-психологической работы с осужденными; раскрыты полномочия его подразделений. Доказано, что большое значение приобретает создание правовых, организационных и материально-технических условий для реформирования уголовно-исполнительной инспекции в службу пробації, разработка эффективной системы подготовки персонала для службы пробації.

Ключевые слова: Государственная уголовно-исполнительная служба Украины, уголовно-исполнительная инспекция, предназначение, структура, полномочия, реформирование, пробація, персонал.

KAPUSTINA K. O. THE PLACE OF THE PENAL INSPECTION IN THE SYSTEM OF AGENCIES OF THE STATE CRIMINAL AND EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE

The object of the research is the place and purpose of the penal inspection in the system of agencies of the State Criminal and Executive Service of Ukraine, as well as perspective steps towards reforming the penal inspection.

The objective of the article is to determine the place and purpose of the penal inspection in the system of agencies of the State Criminal and Executive Service of Ukraine, to elucidate the range of tasks, functions and competence of the penal inspection of Ukraine.

The need to achieve the objective of the research is that scientific studies devoted to the clarification of legal grounds of agencies' functioning, which are the part of the State Criminal and Executive Service of Ukraine, are fragmented and have been realized mainly within criminal law and criminology sciences, i.e. outside administrative law science. The feasibility of conducting a thorough research of the role and place of the penal inspection in the system of agencies of the State Criminal and Executive Service of Ukraine is due, in particular, by the need to increase the role of punishment, alternatives to imprisonment, upgrading existing nowadays the mechanism of organizing the work on re-socialization and rehabilitation of a criminal in terms of crime prevention and reducing the level of recidivism.

The place and purpose of the penal inspection in the system of agencies of the State Criminal and Executive Service of Ukraine are determined. The structure of the Department of penal inspection and social and psychosocial work with prisoners is found out; authorities of its divisions are revealed.

It is concluded that creation of legal and logistical conditions for reforming the penal inspection into probation service, development of an effective system of training personnel for probation service has an important meaning.

The practical significance of the paper is that obtained results can be used to improve the efficiency of penal inspection of Ukraine, making it correspondent to modern European standards.

Keywords: *State Criminal and Executive Service of Ukraine, penal inspection, purpose, structure, authorities, reform, probation, staff.*

УДК 342.95

О. Ю. САЛМАНОВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОРУШЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ЕЛЕМЕНТИ СКЛАДУ

Визначено поняття та ознаки адміністративного порушення міграційного законодавства, структурні елементи складів міграційних адміністративних правопорушень, особливості адміністративної відповідальності деяких суб'єктів у сфері врегулювання міграційних процесів в Україні.

Ключові слова: *міграційне адміністративне правопорушення, склад, суб'єкт.*

Відповідно до ст. 92 Конституції України «виключно законами України визначаються ... діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них» [1].

Адміністративно-деліктні питання у сфері міграції мають високу соціальну значущість для життєдіяльності суспільства, що і зумовлює необхідність проведення досліджень щодо визначення ознак складів міграційних правопорушень та подальшого вдосконалення механізму притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства.

У наукових розробках О. О. Бандурки, І. К. Василенка, Л. М. Галенської, І. О. Гарної,

Ю. Ф. Гаврушко, В. Ф. Губіна, О. Ф. Динька, В. О. Жука, О. В. Кузьменко, Т. П. Мінки, Г. Г. Москаля, С. О. Мосьондза, В. І. Олефіра, Б. В. Процаєва, А. А. Рубанова, Ю. М. Тодики, Н. П. Тиндик досліджувались питання застосування заходів адміністративного примусу до порушників законодавства у сфері міграції, вдосконалення правового статусу іноземних громадян і осіб без громадянства, механізму протидії нелегальній міграції. Однак проблемні питання визначення структурних елементів складів адміністративних правопорушень у сфері врегулювання міграційних процесів в Україні у цих працях висвітлювалися фрагментарно.